

135

3

॥ सर्वोपनिषत्सारसंग्रहप्रारम्भः ॥

Sarvopaniṣat-sār Saṅgraha
prarambha.

देव

श्रीगणेशायनमः॥ यो ब्रह्माण्डविधाति सर्वपापैवेदं प्रहिलेति तस्मै तं देवमात्मबुद्धिप्रकाशं मुमुक्षुर्वैशरणं पश्येत्॥ आसुवस्व
लसवस्व आसीभवजमासुः सुरादीदुस्साधनां प्रतिमुंचस्वत्वापुरं न तं विदधय इदं जजानात्पुष्पाकमंतरं भवति नीहारेण
मास्ता जलप्या चासुन १३ कथं शास्त्रं चरति॥ पुण्ये न पुण्यं लोकं नयति पापेन पापमुभाप्यामेव न पुण्यलोकं यो निनयेत्पुण्यं तेशरीर
लाभदेहि न॥ स्थाणुमन्ये नु संयति यथा कर्म यथा सुतं मत्वा पुनर्न तु मा पद्यते अद्यमानाः स्वकर्मभिः॥ कर्म एव पितृलोको
विद्यया लोकयः॥ मएतो पंथा नौ न विदुस्ते कीयः पतंगयदिदं दृक्कं॥ श्रुवाद्येते अदृढा यज्ञरूपाः॥ तद्यथेह कर्मचितो लोकः
हीयत एव मेवामुत्र पुण्यचितो लोकः सीयते तस्माज्जुगुप्सेत॥ परीत्य लोकान् कर्मचितान् बालान् निर्वेदमायात्॥ ब्रह्मचर्या
देवप्रव्रजेत्॥ ब्रह्मचर्यं समाप्प गृहीत वेदं हाहा प्रव्रजेत्॥ गृहा इतीह त्वामप्रव्रजेत्॥ अथ पुनरब्रवीत्वास्मात्को वास्मात्को
वोत्सन्तामिरनग्निं को वायुदहरेव विरजेत्तदहरेव प्रव्रजेत्॥ एतं वै तं मात्मानं विदित्वा ब्राह्मणपुत्रेण एव पाप्मलोकं गणया श्रव्य
स्याया यमिच्छा चरति॥ त्रिदंडं कर्म उलं शिष्यपात्रं जलपावित्रं शिष्याय शो पवीतं भस्वा हेत्येतत्सर्वं मसु पारित्य ज्वात्मानं न विद्वे
त्॥ अथ परित्रा उक्ता शादी पारीरतो मुञ्जे रपात्र अरण्यनिव्योभिचार्यं ग्रामं प्रविशेदसोयं मेदित्ति एना विचिकित्सन् सर्ववर्णकं मे
क्षमाचरन् भिक्षुपतितवर्जं॥ यज्ञोपवीतं शौचमिष्टः काममेकं वै एव वंदे उमाददीत्॥ शिखां यज्ञोपवीतं स्वाध्यायं च सर्वकर्मणि
सम्यस्याप्यं ब्रह्मा उंचित्वा कौपीनं दंडमाच्छादयन् स्वशरीरोपभोगार्थाय च लोकस्योपकारार्थाय च पारंग्रहेत्॥ कुटुंब पुत्र
दारांश्च वेदां गान् च सर्वशः॥ यज्ञोपवीतं च त्वा गुरुश्चैरमुनिः॥ स शिखां केशानि कृत्य विसर्ज्य यज्ञोपवीतं मथैकं वै एव वं
दंडमादत्ते॥ न कर्म एव न प्रजया धनेन त्यागेनैके अमृतत्वमानुः॥ कर्म एव धर्मे कर्म तत्यागाच्छातिमा मुपात्त॥ त्यजेत वै हि

तवसेयं त्यक्तुः प्रत्यक् पुरंदरं॥ अमृतत्वस्य तु नाशास्ति विद्वेनेति॥ स शिखं वपुनं कृत्वा बहिः स्रजं त्यजेद्बुधः॥ यदक्षरं परं ब्रह्म तत्सु त्रिमिति ध्या
रयेत्॥ तद्विज्ञानार्थं स गुरुमेवाभिगच्छेत्समित्यादिः॥ श्रोत्रियं ब्रह्म निश्च॥ तस्मै स विद्वानुपसन्तापसंयुक्तप्रशांतचित्ताय शान्ताय॥ येनाक्ष
रं पुरुषं वेदसत्यं प्रोवाच तं तव तो ब्रह्म विद्यां॥ ब्रह्मवादिनो वदंति किं कारणे ब्रह्म कुतः स्मृता ता जीवामकेन क्वचं प्रतिष्ठाः॥ अधिष्ठिताः केन सुखे तरेषु व
र्ती महे ब्रह्म विदेव्यवस्थां॥ यतो वा इमानि भूतानि जायते॥ येन जातानि जीवति॥ यत्पुनर्यमि संविशंतीति॥ तद्विजिज्ञास्व॥ तद्विज्ञेति अन्यत्र धर्माद
न्यत्रा धर्मादन्यत्रास्मात्कृताकृतात्॥ अन्यत्र भूताच्च मय्याच्च पतत्यश्वासित इह॥ नावेदं विन्मनु ते तं वदंते॥ तं त्वोपनिषदं पुरुषं दृष्ट्वा मि॥ सर्वे वेदा
पत्यदमामनेति तपोसि सर्वाणि च यद्वदंति॥ यादृच्छते ब्रह्मचर्यं चरति तत्ते पदं संग्रहेण ब्रह्म व्यामिष्येत्॥ सत्यं वेदैरनेकै र्हमेव वेद्यो वेदां तद्वद्वि
देव वाहं॥ यो सोमं सर्वं पुवेरेषु पठत्यतिष्ठुर्जश्चरः॥ प्रकाशो निर्गुणो ह्यात्मा सोहमास्मि न संशयः॥ एतद्वेवाक्षरं ब्रह्मैतद्वेवाक्षरं परं॥ एतद्वेवाक्ष
रं ज्ञात्वा यो मुदिच्छति मस्मत्तत्॥ स देव सोम्येदमश्नासीत्॥ ब्रह्मवा इदमग्र आसीत्॥ आत्मा वा इदमेक एवाग्र आसीत्॥ तथेदं तद्व्याकृतमासीत्
॥ असद्वा इदमग्र आसीत्॥ आत्मे वेदसु ग्र आसीत् पुरुषविधः सोनुवीर्य सोहमस्मीत्येवा हस्ततो हं नामाभवत्॥ सो विभेत्तस्मादेकोकी विभेत्तिस
हायमीहोचक्रे॥ सर्वे नैव रेमेतस्मादेकाकी नरमते स द्वितीयमैष्टत्तै हैतावानास यथास्वो पुमांसौ संपरिषक्तौ स इमं नैवात्मानं देधा पातय तत
पाम्प्रीतिश्च पतिनी चामवतो॥ तदात्मानं स्वयमकुसता तस्मा देतद्ब्रह्म नाम रूपमनंच जायते॥ तदेतत्तव हस्यां प्रजायेयेति तत्रेजो सृजते॥ सो कामय
तव हस्यां प्रजायेयेति स तपो तप्यता स तपस्तप्त्वा॥ इदं सर्वं मसृजत् यद्विदं किंच तत्सृष्ट्वा॥ स घोर्णनाभिः सृजते गृहं तं च यथाष्टथिव्यामो
षधयः संभवति॥ यथा सतः पुरुषा केशलोमानि तथा जरो संभवति इह विष्णुः॥ अस्मान्मायी सृजते विष्णुमेतदा मियुनमा पि पीलिकाभ्यता सर्वं स
सृजते॥ तदेवानु प्राविशत्॥ अनेन जीवेनात्मनानु प्राविश्यामरूपे व्याकरवाणीति॥ तदनु प्राविश्यामनेनैव जीवेनात्मनानु प्राविश्यामरूपे व्याकरो
त्॥ स एष इह प्राविष्ट आनखाग्नेभ्यः॥ स वा एष भूतानीदियाण विराजं देवताः कोशोऽश्च सृष्ट्वा विख्यामूढो मूढ इव व्यवहरन्ता सेनाययैव॥ अथो य
था ह्येनो भूत्वानु प्राविश्यान्ममति एवमेवैतां चैत्रे जो भूत्वानु प्राविश्यान्ममति॥ त्वमेको सि बहू ननु प्राविष्टः॥ सर्वाणि रूपाणि विविक्त्य धीरो नामानि

२

कृत्वा ॥ भिवदन्य दास्ते जीवेशा वा मासेन करोति माया चाविद्या च स्वयमेव भवति ॥ पूर्वा परं चरतो माययैतौ विश्वक्रील्लंतौ परियातो अद्भुतं स एव
माया परि मोहितात्मा शरीरमास्थाय करोति सर्वं स्त्रियं न पानादिविचित्रमोगैः स एव जायते मरितमिमेति ॥ स्वप्ने स जीवः सुख दुःख भूत्वा स्वमायया क
ल्पितविश्वलोके सुषुप्तकाले सकले विलीने तमोभिभूतः सुखरूपमिति पुनश्च जन्मांतरकर्मयोगात् स एव जीवः स्वपतिप्रबुद्धः ॥ बुधेर्गुणेना
त्मगुणेन चैवाद्याग्नमात्रेण वरोपि दृष्टः ॥ अनीशश्चात्मा लभते मोक्तमावातः ॥ अनंतश्चात्मा विश्वरूपोद्यकः ॥ एक एव रुद्रो न द्वितीयाय त
स्यै ॥ य एको देवो बहुधा शक्त्यो गतः ॥ एको देवो बहुधा संनिविष्टः ॥ एकं शतं बहुधा कल्पयंति ॥ यावा भूमी जनयं देव शकः ॥ शुभो निरंज
नो विभुरव्ययः शिव एकः ॥ तस्मात्परमेश्वर एक एव ॥ अथ कस्मादुच्यते एकोऽस्मादुच्चार्यमाण एव यः सर्वलोकानुष्टं कृत्य ज त्वं जति
विस्तृजति वासयति तस्मादुच्यते एकः ॥ अथ कस्मादुच्यते परब्रह्म तस्मादुच्चार्यमाण एव ब्रह्म ॥ तीव्रहृपति तस्मादुच्यते परब्रह्म ॥ सर्व
करणे पसं हारत्वा धार्य धारणं द्रष्टुं विष्णुः सर्वाणि ब्रह्मयतीति ब्रह्मा ॥ विश्वतश्च सुरुत विश्वतो नुरेवो विश्व तो हस्ततै उत विश्वं
त स्यात् ॥ सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् पादोऽस्य विश्वा भूतानि ॥ त्रिपादस्यानंतं दिवि ॥ तस्मादवमेव भूतैस्तु व्याप्तं स
र्वमिदं जगत् ॥ स एक धाम भवति त्रिधा भवति पंचधा ॥ स प्रधानव्याचैव पुनश्चैकादश स्मृतः ॥ ईशं तं च दश वै कश्चिदस्त्वा एच
विंशतिः ॥ सर्वतः पाणि पादं तत्सर्वतोऽस्ति शिरो मुखं ॥ सर्वतः श्रुति मल्लोके सर्वमादृत्य तिष्ठति ॥ सर्वेद्रिय गुण भासं सर्वेद्रिया विवेजितां सर्व
स्य प्रभुमीशानं सर्वस्य शरणं सुहृत् ॥ सर्वानन शिरो ग्रीवः सर्वभूत गुण त्रयः ॥ सर्वव्यापी स भगवान् तस्मात्सर्वगतः शिवः ॥ अजायमानो
बहुधा विजायते ॥ इंदो मायाभिः पुरु रूप ईयते ॥ एक एव हि भूतात्मा भूते भूते व्यवस्थितः ॥ एक धा बहुधा चैव दृश्यते जल चैव वत् ॥
यथा खं यं ज्योतिरात्मा विवस्वानपो भिन्ना बहुधा को नु गच्छन् ॥ उपाधिना क्रियते मेद रूपो देव ह्येव यमजो यमात्मा ॥ सर्वाणि दु
र्ध्वमधश्च तिर्यक् प्रकाशयन् प्राज नय दन दान् ॥ एवं स देवो भगवान् न रेणो यो नि स्वभावा न धिति ष्टयेकः ॥ अग्नि र्यथैको

३

३

भुवनं प्रविष्टो रूपं रूपं प्रतिरूपो बभूव ॥ एकस्तथा सर्वभूतान्तरात्मा रूपं रूपं प्रतिरूपो बहिष्पृच्छ ॥ सूर्यो यथा सर्वलोकस्य चक्षुर्न लिप्यते
 चाक्षुर्वैर्वाद्यदेवैः ॥ एकस्तथा सर्वभूतान्तरात्मा नैलिप्यते लोकदुःखेन बाह्यः ॥ एको वशी सर्वभूतान्तरात्मेकं रूपं बहुधा यः करोति
 ॥ कस्मिन्मगवो विज्ञाते सर्वं मे देवि ज्ञातं भवतीति ॥ तस्मै सहो वाच ॥ विद्यातं चातर्क्यामिह मिति स ब्रह्मा वित्स लोक वित्स देव वित्सर्वं भूत वि
 त्स आत्म वित्स सर्व विदितेभ्यो वृवीत ॥ उत तमादेश ममाकमो ये नीश्रुते श्रुते भवत्यमते मतमविज्ञातं विज्ञातमिति कथं नु भगवः ॥ स आ
 देशो भवतीति ॥ यथा सौम्ये केन मत्विं उत सर्वं मन्मयं विज्ञातं स्याद्वाचारं भणविकारो नाम धेयं मत्तिकेत्येव सत्यं ॥ यथा सौम्ये केन
 लोहमणिना सर्वलोहमये विज्ञातं स्याद्वाचारं भणविकारो नाम धेयं लोहमित्येव सत्यं ॥ यथा सौम्ये केन नखेनिकं तनेन स
 र्वकाष्ठा यस्य विज्ञातं स्याद्वाचारं काष्ठा यस्य मित्येव सत्यमेव सौम्यस आदेशो भवतीति ॥ अत्र हि जेतोः प्राणेषु क्रममा
 णेषु रुद्रस्तारकं ब्रह्म व्याचष्टे येनासावमतीभूत्वा मोक्षी भवति ॥ यत्र कुत्रापि श्रियेत देहांते देवः परं ब्रह्म तारकं व्याचष्टे ॥ अं
 तस्त्वरतिभूते पुगुहामां विश्वमूर्तिषु ॥ त्वं यत्स्वं वषट्कारस्त्वमिदं त्वं रुद्रस्त्वं विलुप्तं ब्रह्म त्वं प्रजापतिः ॥ एष त आत्मा त
 मीम्यन्तः ॥ यत्परं ब्रह्म सर्वात्मा विश्वस्या यतनं मरुतः ॥ सूर्यमासु धर्मतरानित्यं तत्त्वमेव त्वमेव तत् ॥ तत्त्वामसित्वं तदसि त्वं ब्रह्मा
 सि त्वामेव मत्पुत्रं ब्रह्म वदिष्यामि ॥ त्वमेव मत्पुत्रं ब्रह्मासि ॥ अहं ब्रह्मस्मि ॥ अन्यदेवतं विदिता दधौ अविदिता दधाय नमने
 सा नमनुते नयेनाहं मनोमते ॥ तदेव ब्रह्म त्वं विधिनेदं यद्विदमुपासतो यस्यामते तस्य मते मंतं यस्य न वेद सः ॥ अविज्ञातं विज्ञा
 नतां विज्ञातमविज्ञानतां ॥ यतो वाचो निवर्तते ॥ अथाप्यमनसा सह ॥ नेव वाचानमनसा प्राप्नुशक्त्यो न च क्षुधा ॥ न तत्र चक्षुर्गच्छ
 तिन वाग्वाधति नो मनो न विज्ञो न विजानामः ॥ न चक्षुर्गच्छते नापि वाचानान्ये देवैस्तपसा कर्मणा वा ॥ नायमात्मा प्रवच

नैनलभ्योनमेधयानबहुनाश्रुतेना॥ आर्द्रज्वलति ज्योतिरहमस्मि। ज्योतिर्ज्वलति ब्रह्माहमस्मि। योहमस्मि ब्रह्माहमस्मि। अह
मस्मि ब्रह्माहमस्मि। अहमेवाहं मां जुहोमि स्वाहा। तं वा एतमात्मानं जाग्रदवसुषु संस्वमे जाग्रदवसुषु संस्वमे जाग्रदवस्व
मंतुरपि जाग्रदवस्वमंसुषु ममाभिचारिरागं नित्यानेदचिदेकरसं धेवं चक्षुषो दृष्ट्वा श्रोत्रस्य दृष्ट्वा वाचो दृष्ट्वा मनसो दृष्ट्वा
बुद्धेर्दृष्ट्वा प्राणस्य दृष्ट्वा मनसो दृष्ट्वा सर्वस्य दृष्ट्वा ततः सर्वस्माद्दस्मादन्यो विलक्षणः चक्षुषः सार्थी श्रोत्रस्पृसा
क्षती वाचः सार्थी मनसः सार्थी बुद्धेः सार्थी प्राणस्पृसा क्षती तमसः सार्थी सर्वस्य सार्थी ततो विक्रियो महाचेत
न्यः॥ स यत्र त्राकिंचित्पश्यत्यनन्वागतस्तेन भवत्यसंगो ह्यसंपुरुष इति। स वेति वेद्यं न चेतस्यास्ति वेत्ता यो वेत्ति विष्मन्न च तस्या
स्ति वेत्ता येन रूपं रसं गंधं शब्दं स्पर्शं श्रौतं मैशु नान् एतेनैव विज्ञानातिक्रिमत्र परिशिष्यते॥ येन वा पश्यति येन वा शृणो
तियेन वा गंधाना जिघ्रति येन वा वाच व्याकरोति येन वा स्वादु च विज्ञानाति। येन वा दूषं सर्वं विज्ञानातिकेन विज्ञानी यावि
ज्ञाता रमरेकेन विज्ञानी यादिति॥ एष हि दृष्ट्वा श्रुत्वा श्रोता घ्राता रसायिता मंत्रा बोद्धा कर्ता विज्ञातात्मा पुरुषः॥ अहं दृष्ट
श्चतः श्रोतमंत्रमंत्रविज्ञातं विज्ञानं। एकौ देवः सर्वभूतेषु गृहः सर्वव्यापी सर्वभूतोंतरात्मा कर्म ध्वस्तः सर्वभूताधिवासः
सार्थी चेता केवलो निगुणश्च॥ अहं दृष्ट्वा श्रुतः श्रोता उमतो रमताऽविज्ञातो विज्ञातानान्यो तोक्ति दृष्ट्वा नान्यो तो
क्ति श्रोतानान्यो तोक्ति मंत्रानान्यो तोक्ति विज्ञाता॥ यत्र त्वस्य सर्वमात्मैवाभ्युक्तं केन कं पश्येत् तत्केन कं जिघ्रेत् तत्केन कं
रसयेत् तत्केन कं भावेदेत् तत्केन कं स्पृशेत् तत्केन कं विज्ञानी यात्। नहि दृष्ट्वा दृष्ट्वा
विपरिलोपो विद्यते॥ नहि घ्रातुर्घ्रातेर्विपरिलोपो विद्यते॥ नहि रसायितुरसयितेर्विपरिलोपो विद्यते॥ नहि दृष्ट्वा दृष्ट्वा

योमानसंवेदसवेदब्रह्म॥ आत्मानमरणिं कलां मणवंचोत्तरारणिं॥ ध्याना ने मयनाभ्यासात्पाणं कृतिपंडितः॥ तुषेणबायोब्रीहिः
 स्यात्तुषाभावेनतंडलः॥ कर्मवधस्त्वयाजीवो कर्मनारोसदाशिवः॥ जीवः शिवः शिवो जीवः स जीवः केवलः शिवः॥ पाशबधुस्तया
 जीवः पाशमुक्तः सदाशिवः॥ तदेतत्सत्यमात्मा ब्रह्मैव ब्रह्मात्मैवान्न ह्येव न विचिकित्स्यामित्योसत्यं॥ आत्मेव न सि हो देवो ब्र
 ह्मभवति॥ अयमात्मा ब्रह्मसर्वेषां भूतानामापेपतिः सर्वेषां भूतानां राजा॥ अयमात्मा चिद्रूप एव यथा राद्यं दग्ध्वाग्निरविकल्पा
 ह्ययमात्मा वाज नो गोचरत्वाच्चिद्रूपः॥ चिदेकरसो ह्ययमात्मा॥ घृतामेव पयसिने मृडेभूते भूते वसति विज्ञानं॥ विज्ञानमा नंदं
 ब्रह्मप्रत्यगा नंदं ब्रह्मसत्यज्ञानमनंतं ब्रह्म॥ आनंदो ब्रह्मेति व्यजानात्॥ वेदाहमेतमक्षरं पुराणं सर्वात्मानं सर्वगतं विभुत्वात्॥
 ब्रह्माहं ब्रह्माहं प्राचः प्रत्यंचोहं रक्षिणं चोहं चोहं मध्वोर्ध्वं च दिशश्च विदिशश्चाहं पुमान् पुमान् स्त्रियश्चाहं सा वित्र्य
 हं सरस्वत्यहं त्रिष्टुप् जगत्पुनष्टु पृथ्वीहं॥ न पुंसकं न मां स्त्रियमस्मि॥ स्यावरो स्य यजगमः॥ ब्रह्म दासा ब्रह्म दाशा
 ब्रह्मे मे कितवा अ॥ ब्रह्मस्त्री ब्रह्म पुमान् ब्रह्मे मे यावा पृथिवी॥ नैव स्त्री न पुमाने नैव चायं न पुंसकः॥ यद्यच्छरीरमादत्ते
 तेन तेन स युज्यते॥ त्वे स्त्री तं पुमानसित्वं कुमार उत वा कुमारी॥ त्वं जीर्णं दंडेन वंच सित्वं जातो भवसि विष्वतो मुखः॥ त्वं वा
 अहमस्मि न गवान्देवते अहं वै तमसीति॥ सर्वेषां मंतर पुरुषः सम आत्मेति विद्यात्॥ यदि दमिदिहेदिमिहलोके विषयमु
 च्यते विधुं धूय कविरेतदनुतिष्ठेद्भुजाशयं॥ अभयं वै जनक प्राप्नोति॥ तमेव तां वेत्ययो सिसो सित्वं ब्रह्मा भवत्येष सि
 ङ्किरः ब्रह्मज्योतिरजो॥ ज्योतिरित्यहमेकः सर्वे च मामेक सर्वे च मामेव मां यो वेद स सर्वान् देवान् वेद॥ याज्ञवल्क्य किं
 ज्योतिरयं पुरुष इति॥ आत्मे वा स्य ज्योतिर्भवति तानि स सत्यत्रायः पुरुषः स्वयं ज्योतिर्भवति स्वेन भासा स्वेन ज्योति
 षा प्रत्नपितृत्रायं पुरुषः स्वयं ज्योतिर्भवति॥ तदेवां ज्योतिषां ज्योति रायुर्वोयासते मृतं॥ हिरण्यमये परे कोशे विरजं ब्रह्म निकलं॥

४

तद्धुं ज्योतिषां ज्योतिस्तद्यदात्मविदो विदुः॥ अंतः शरीरे ज्योतिर्मयो हि शुभ्रायं पश्यंति यतः॥ क्षीणकोशाः॥ योयं विज्ञानमयः
 आलेपुह्यंतज्योतिः पुरुषः॥ अंगुष्ठमात्रः पुरुषो ज्योतिरिवाधुमकः॥ अंगुष्ठमात्रः पुरुषो तत्रात्मा सदा जनानां सन्निविष्टः॥
 अंगुष्ठमात्रः पुरुषो मध्यमात्मनितिष्ठति॥ अंगुष्ठमात्रः पुरुषो गुह्यं च समाश्रितः॥ ईशः सर्वस्य जगतः प्रभुः श्रील्लति विश्व
 भुक्॥ सर्वतत्त्वज्ञाने त्रं प्रज्ञाने प्रतिष्ठितं प्रज्ञाने ब्रह्मलोकः प्रज्ञामतिष्ठ प्रज्ञानं ब्रह्मज्ञानं ज्ञेयस्वरूपा एव ज्ञाता स्वयं ज्ञा
 तं ज्ञानज्ञेयविहीनः स्वयं ज्योतिः साक्षी त्कच्यते॥ एष सं प्रसादोऽस्माच्छरीरात्समुत्थाय परं ज्योतिरूपं सा पश्येन्न रूपेणाभि
 निष्पद्यते स उन्नमः पुरुषः॥ व्यक्तिरिक्तं जडत्वं स्वमवच्छिन्नं विनश्यति॥ चिज्जडानां तयो ईष्टा सो च्युता ज्ञानविग्रहः॥ आदि
 त्यवर्णतमस्तु पारे॥ आदित्यवर्णतमसः परस्तात्॥ समस्तसाक्षिं तमसः परस्तात्॥ अक्षरात्परतः परः॥ अव्यक्तात्पुरुषः परः॥
 जहात्येतां भुक्तं भोगां प्रजो न्यः॥ प्र न न्न न्न न्यो अभिचा कशीति॥ तस्य प्रकृति लीनस्य यः परः सुमहेश्वरः॥ एतमानंद
 मयमात्मानमुपसंक्रामति॥ अत्यतिष्ठदृशं गुले॥ मनो मयः प्राणशरीरनेता मनो मयः प्राणशरीरो भारूपः॥ मनो मयोयं
 पुरुषो भाः सत्यः॥ सर्वस्यां तस्यानेभ्यो ध्यायिभ्यः प्रदीपवत् प्रकाशयति प्रकाशः॥ आत्मा परमात्मैव स्वप्रकाशः॥ नारायण
 परो ज्योतिरात्मानारायणः परः॥ नारायण परब्रह्मतत्त्व नारायणः परः॥ नारायण परो ध्याता ध्यानं नारायणः परः॥ ईशा
 वास्यमिदं सर्वं यत्किंच जगत्प्राजगत्॥ अस्मात्सर्वं स्मात्पुनः सुविता तमेकरसं॥ नतत्रस्तुर्मोभातिन चंदतारकं नेमा विद्यु
 तोभांतिकुतोयमग्निः॥ तमेव भांति मनुभाति सर्वतस्य भासा सर्वमिदं विभाति॥ इदं स हो वाचमा मेव विजानी ह्युत देवा यं मनु
 व्यापहितं तमं मन्ये प्राणे स्मि प्रज्ञात्मा तं मामा मुर मृतमित्युपाश्रितमेव दण्डयं त्वं मनुव्यापहितं तमं मन्यसे॥ आरा
 म मस्य पश्यंति नतपश्यंति कश्चन॥ साहैव संत न विजानेति देवाः॥ यत्तं न वेद किं मचाकारिष्यति॥ न वाचं विजिज्ञासि

तवकारं विद्या न गंधविजिज्ञासीत घातारं विद्या नै न रूपविजिज्ञासीत तद्रूपारं विद्या न शब्दं विजिज्ञासीत श्रोतारं विद्या नान्तरं सं
विजिज्ञासीतान्तरं सं विद्या न कर्मविज्ञासीत कर्तारं विद्या न सुखदुःखं विजिज्ञासीत सुखदुःखयोर्विज्ञातारं विद्या नानंदं नरति न प्र
जातिं विजिज्ञासीतानंदं नरति न प्रजातेर्विज्ञातारं विद्या नेत्याविजिज्ञासीतनेतारं विद्या नमनोविजिज्ञासीतमंतारं विद्या न क
सदितीदामेदं नेत्यनुभूतिरिति कैवेतीयमियं नेत्यवचनेनैवानुभवन्नुवाचैवमेव विदान इवप्यवचनेनैवानुभवन्नुवाच ॥ अ
वचनेनैव मोवाच सतु तस्मी बभूवो पशो तोयमात्मा ॥ आत्मनस्तु कामाय सर्वं प्रियं भवति ॥ तदेतत्प्रिय पुत्रा त्वेयो विता त्वेयो
न्यस्मात्सर्वस्मादंतरत्तरं यदयमात्मा ॥ आत्मानमेव प्रियमुपसीत स्य आत्मानमेव प्रियमुपास्तेन हास्यप्रियं प्रमायुकं
भवति ॥ तस्य प्रियमेव शिरः ॥ मोदोदक्षिणः पक्षः ॥ प्रमोद उत्तरः पक्षः ॥ आनंद आत्मा ॥ ब्रह्म पुच्छं प्रतिष्ठा ॥ अस्मात्सर्वस्मादि
यतम आनंदं घन एव वसादित्यो विष्णुश्चैव रश्मिश्चैव ममनस्कमश्रोत्रमपाणिपादज्योतिर्विदिते ॥ तदेवाग्निस्तत्
सूर्यस्तदींस्तत्सूर्यस्तदुच्चंद्रमाः ॥ तदेव शुक्रममृतं तद्ब्रह्मतदापः सप्रजापतिः स एव हि महादेवः स एव हि महाहरिः ॥ स एव
ज्योतिषां ज्योतिः स एव परमेश्वरः ॥ स एव हि परं ब्रह्म तद्ब्रह्माहं न संशयः ॥ सब्रह्मः सशिवः सहरिः सैंद्रः सौत्तरः परमस्वराट् ॥
नीवारशुकवतन्वीपाताभास्वत्य एह पमाः ॥ तस्याः शिरवायामध्ये परमात्मा व्यवस्थितः सब्रह्म सशिवः सैंद्रः सौत्तरः परमः स्वरा
ट् ॥ प्रत्यगस्थलोच चतुराणो मनाकर्ता चैतन्यचिन्मात्रं सदिति ॥ न पुण्यपापे ममनास्ति नाशो न जन्मदेहेदिय बुद्धि नास्ति ॥
न भूमिरापो मम वन्ति नास्ति न चानिलो मेस्ति न चांबरं च ॥ अशब्दमस्पर्शमरूपमवयंतधारसंनित्यमगंधवच्चैव यत् ॥ अनाद्यनं
तमहतः परं ध्रुवं निचायं तं मत्सुखं वा त्रमुच्यते ॥ मज्जानघन एवैते भो भूतेभ्यः समुत्प्राप्यताम्येवानुविनस्यति न प्रेत्य संजा
तीति ॥ ज्ञानो देवतु केवलां प्राप्यते येन मुच्यते ॥ तमेवं विदित्वा तिमत्सुमेति ॥ नान्यः पंथा विद्यते यनायातमेवं विद्वानमृतरह

[illegible]

भवति नान्यपंथाः अयनाय विद्यते ॥ ज्ञात्वा तं मृत्युमभ्येति नान्यपंथा विमुक्तये ॥ ब्रह्मविदा प्रोतिपरां ॥ एवं वेदाहं ब्रह्मास्मीति स ३५ सर्वं
भवति ॥ ब्रह्मसंस्थो मृतत्वमेति ॥ तरति शोकमात्मवित् ॥ यदात्मतवे मसमीक्ष्य देकी एकः कृतार्थो भवते वीतशोकः ॥ ये सर्वदेवाः क्रमयन्
तद्दिदुस्ते तन्मया अमता वैवभुवुः ॥ यस्मिन् युक्ता ब्रह्मर्षयो देवता श्रुतमेवं ज्ञात्वा मृत्युपाशां धिनति ॥ पुनः प्राणिनः सर्वगुहाशयस्य
हं मन्यमानस्य विकल्मषस्य ॥ अचलं चलनिकेतं येन तृतिष्ठंति ते मताः ॥ विश्वस्यैकं परं चेष्टितारमीयं तं ज्ञात्वा मृता भवति ॥ तद्दि
ज्ञानेन परिपश्यति धीरा आनंदरूपममृतं यद्दिभाति ॥ अशरीरं शरीरेष्वनवस्थेष्ववस्थितं ॥ महंतं विभुमात्मानं मत्वा धीरो न शो
चति ॥ अव्यात्ययोगाधिगमेन देवं मत्वा धीरो हर्षशोकौ जहाति ॥ ततो न विजिगृसते ॥ अव्यक्तात् परः पुरुषो व्यापको लिंग एव च ॥ य
दज्ञात्वा मुच्यते जतु रमृतत्वं च गच्छति ॥ प्रतिबोधादिदितं मृतममृतत्वं हि विदते ॥ नित्यो नित्यानां चेतनं चेतनानां मेको बहूनां यो
विदधातिकामात् ॥ एकैकं जालं बहुधा विकुर्वन् यस्मिन् दौत्रे संहृत्येव देवः ॥ ज्ञात्वा देवं सर्वपाशापहानिः ॥ ज्ञात्वा देवं
मुच्यते सर्वपाशैः ॥ ज्ञात्वा शिवं शांतिमृत्युं तमेति ॥ यदा चर्मवदाकाशं वेष्टयिष्यति मानवाः ॥ तदा शिवमविज्ञाय दुःखस्यातो भवि
ष्यति ॥ इह चेद्वेदीदधुसत्यमस्ति न चेदिहा वेदी न्महती विनष्टिः ॥ एते तद्दिदु रमृतास्ते भवन्ति ॥ अथेतरैः समेवापियंति ॥
न चाप्यत मृत्युमुखात् प्रमुच्यते ॥ विमुक्तश्च विमुच्यते ॥ न तस्य प्राण उक्ता मृत्युत्रैव समवलीयंते ॥ तथा विद्वानपुण
पापे विधुय निरंजनः परमे साम्यमुपैति ॥ ब्रह्मैव सन् ब्रह्माप्येति ॥ अत्रैव समवलीयंते ॥ कर्माणि विज्ञानमयश्च आत्मा प
रे व्यये सर्व एका भवन्ति ॥ यथा नद्यः स्यंदमानाः समुद्रे स्तंगच्छन्ति ॥ नामरूपे विहाया तथा विद्वान्नामरूपादिमुक्तः परात्परं पुरुष
मुपैति दिव्यं ॥ यथेमानद्यः स्यंदमानाः समुद्रायणः समुद्रं प्राप्य स्तंगच्छन्ति ॥ भिद्येते तासां नामरूपे समुद्र इत्येव प्रोच्यत एव

मेवास्पतिदिसुरिमाः षोडशकलाः पुरुषां यस्याः पुरुषमाय्योस्तं गच्छंति त्रियते चासां नामरूपेषु पुरुष इत्येवं प्रोच्यते ॥ एतदमृतममय
 मेतद्ब्रह्मा मय वै ब्रह्मा भय हि वै ब्रह्म भवति य एवं वेदेति रहस्यं ॥ स यश्चायं पुरुषेयश्चासावादित्येस एकः ॥ यो सावसौ पुरुषः सोह
 मस्मि ॥ तद्योहं सोसौ योसौ सोहं ॥ य एष आदित्ये पुरुषो दृश्यते सोहमस्मि स एवाहमस्मीति ॥ य एष चंद्रमासे पुरुषो दृश्यते सोहमस्मि
 स एवाहमस्मीति ॥ य एष विद्युति पुरुषो दृश्यते सोहमस्मि स एवाहमस्मीति ॥ सर्वमस्मीत्युपासीत तद्भूतं तद्भूतं निष्कलं
 निष्क्रियं शततद्ब्रह्म इति स्मृतं ॥ निष्कलं निष्क्रियं शतं निरवयवं निरंजनं ॥ तद्ब्रह्माहमिति ज्ञात्वा सर्वबन्धैः प्रमुच्यते ॥ ते
 भो विलक्षणाः साक्षी चिन्मात्रोहं सदा शिवः ॥ तद्ब्रह्माहमिति स्मृतं तद्ब्रह्माहमस्मि ॥ अणोरणीयानहमेव तद्ब्रह्म हान
 हं विष्णुमिदं विचित्रं ॥ पुरातनोहं पुरुषोहं मीशो हिरण्योहं शिवरूपमस्मि ॥ तं शतं तच्च लभ्यमानं विज्ञानं घन एवास्मि
 ॥ निष्कलं कोनिर्विकल्पो निरास्यातः शुद्धो देव एको नारायणो न द्वितीयोऽपि कश्चिद्य एव वेदः ॥ स विष्णुरेव भवति स विष्णुरेव भवति ॥
 अथ य एषोतरादित्यो हिरण्यः पुरुषो दृश्यते ॥ सैव कृत्स्ना मतद्भूतं यद्यजुस्तत्सामतद्ब्रह्म ॥ तस्यैतस्यैतदेवरूपं ॥ योयं दक्षि
 णे धार पुरुषः ॥ य एषोक्षिण्ये पुरुषो दृश्यते एष आत्मेति होवाचैतदमृतमयमेतद्ब्रह्मेति ॥ य एवः स्वप्ने महीयमानश्च वत्येष
 आत्मेति होवाचैतदमृतमेभयमेतद्ब्रह्मेति ॥ तद्यत्रैतत्सुप्तः समस्तः ॥ स प्रसन्नः स्वप्नं न विजानात्येष आत्मेति होवाचैतदमृतमभय
 मेतद्ब्रह्मेति ॥ य एषोतर्हृदय आकाशस्त्वस्मिंश्छेते ॥ स तासो मृतदा संपन्नो भवति ॥ सुषुप्तिकाले सकले विलीने तमोभिभूतः सु
 खरूपमेति ॥ यदा तमस्तं न दिवानरात्रिर्न संन चासां छिवा एव केवलः ॥ तदक्षरं तत्सर्वं तद्विषयं तत्तत्तस्मात्प्रसृता उ
 राणि ॥ न तत्र रथानरथयोगानपंथानो भवेत्यथ रथानुपयोगान्नयः सृजते एष सुप्तेषु जागर्तुं कामं कामं पुरुषो निर्ममाणः
 ॥ तदेव शुक्रं तद्ब्रह्म तदेवामृतमुच्यते ॥ उर्ध्वं मूलोऽवाकशास्व एषोऽश्वस्यः स नातवः ॥ तदेव शुक्रं तद्ब्रह्म तदेवामृतमुच्यते ॥

सोमरत्नायकस्य॥ तदस्य हवामुदेवसादस्य हवामुदेवशति॥ अथ
तोस्मि महादेवतवकारुण्यते शतः॥ विज्ञानघ

सवितात्रास्मिन्वाहमजोस्मिन्किमृतः परं॥ यत्रास्य पुरुषस्य मृतस्याग्निं वागव्येति वातं प्राणश्च सुरादिसं मनश्चंद्रं दिशः श्रोत्रं दृष्टिर्वीर्यं
शरीरमाकाशमात्मौषधीलोमानिवनस्पतीरकेशाश्च सुलोहितं चरेतश्च निधीयते कायं तदा पुरुषो भवति॥ अथ यदा स्य वा अनसि
संपद्यते मनः प्राणो प्राणो जालो जालो जः पुरुषा देवताया मधन जानाति॥ इन्द्रियाणां पृथग्भावमुदयास्तमयौ च यतः॥ पृथग्मद्यमाना
नां मत्वा धीरो न शोचति॥ यदा सर्वं प्रमुच्यते कामाये स्पृहादि श्रिताः॥ अथ मर्त्यो मृतो भवत्यत्र ब्रह्म समश्नुते॥ यदा सर्वं प्रमथ्यते
हृदयस्येह ग्रंथयः॥ अथ मर्त्यो मृतो भवत्येता वदतु शासनं॥ भिद्यते हृदयं पिच्छिद्यंते सर्वं संशयाः॥ क्षीयंते चास्य कर्मा
णि तस्मिन् हृदये परावरे॥ कार्योपाधि रयं जीवः करणोपाधि रीश्वरः॥ कार्यकारण तां हिता पूर्ण बोधो विशिष्यते॥ यत्स एतं न दे
क बोधत ब्रह्माहमस्मीति कृतकस्यो भवति कृतकस्यो भवति॥ संधिं समाधावात्मन्येवाचरेत्॥ परमात्मात्मनो रेकत्वज्ञानेन तत्र
योर्भेद एव भिन्नः सा संध्या॥ नात्र काचन भिदास्ति नैवात्र काचन भिदा॥ सत्यत्र भिदामिव मन्यमानः शतधा सहस्रधा
भिन्ने मर्त्यो मर्त्यमाप्नोति॥ मनसैवानुदृष्ट्यं नेह नानास्ति किंचन॥ मर्त्योः समत्पुमाप्नोति यश्चेह नानेव पश्यति॥ यदेवेह त
दमुत्र यदमुत्र तां देह॥ मर्त्योः समत्पुमाप्नोति यश्चेह नानेव पश्यति॥ सर्वं हेवं विदं सर्वाणि भूतानि प्रति कल्पं तरुं ब्रह्मयातीदं
मागच्छतीति॥ सर्वादिशो बलिमस्मै हरंति सर्वं मस्मीत्युपासीत॥ सर्वं स्मै देवा बलिमावर्हंति॥ किं प्रज्ञया करिष्यामीयेषां नोयं
मात्मायं लोक इति॥ किमर्थं वयं मध्येष्यामहे किमर्थं वयं यक्ष्यामहे॥ तेषां योगानुगता अपश्यन् देवात्मशक्तिस्वगु
णैर्निर्गताः॥ परास्य शक्तिर्विविधै वश्रूयते स्वाभावे कीज्ञानबलक्रिया च॥ अजामेकां लोहितशुक्लकृष्णवर्णी प्रजां जनयं
तां स रूपां॥ प्रधानं क्षेत्रज्ञं प्रतिगुणैः माया परेत्याभिमुखी विलज्जमाना विद्याविद्येशरीरस्य सोन्यः॥ विद्याविद्ये
ईशते यस्तु सोन्यः॥ भिन्ने तमसि चैकत्वादेकमेवानुपश्यति॥ तस्य त्रय आवसथा स्वयः॥ स्वप्ना अयभावसथो यमा
वसथो यमा सथ इति॥ तद्यथा महामत्स्य उभे कूले अनुसंचरति सर्वं चापरं चैव मेवायं पुरुष एतावु भावंतावनुसंचरति॥

शा

संयुक्तो जगद्गुरु एवासातो॥ ब्रह्मैवेदममृतं पुरस्ताद्ब्रह्मपश्चाद्ब्रह्मरक्षितं तज्ज्योतीरेण॥ अधश्चोर्ध्वं मृतं ब्रह्मैवेदं विष्णुमिदं
वरिष्ठं॥ सूर्यमेदः सूर्यमिदं सूर्यस्य सूर्यमादाय सूर्यमेवावशिष्यते॥ तदा ह्ययं ब्रह्मविद्यया सर्वं भविष्य
तो मनुष्यामन्यते किमुत ब्रह्म वेद्यं यस्मात्तत्सर्वं भवदिति॥ न विरोधो न चोपात्तं न निषेधो न च साधकः॥ न मुमुक्षुर्न वैमुक्त उ
त्पेक्षा परमार्थता॥ उत्थाय प्रोत्थये पेशं त्यक्त्वा रोषपरिग्रहः॥ परब्रह्म पयो राशौ लवन्निव ययौ तदा॥ आत्मानं रः स स्वराद्भव
ति तस्य सर्वे लोके षका म चारो भवति॥ इमा र लोका न्का मा न्नी का मरुत्पनु संवरन॥ एतत्समगम नात्तो आत्म की उ आत्म र
तिः क्रियावानेष ब्रह्म विदं वरिष्ठः॥ यः सर्वज्ञः सर्वविद्यस्य ज्ञानमयं तपः॥ स एव नित्यं हृतस्यः स एवेदं पुरुष इति विदुषो मन्यं
ते महापुरुषो यच्चित्तं तत्सदा मय्येवावतिष्ठते तस्माद्देहं च तस्मिन्नेवावस्थीयते॥ यो मां स्मृत्वा अमृतः स्तोत्रवतियो मां स्मृ
त्वा अमृतो ब्रवीति भवति यो मां स्मृत्वा सका मो निष्ठा मो भवति यो मां स्मृत्वा अत्रो त्रियः अत्रियो भवति॥ आत्मानं पाप नं विधि
शरीरं रक्ष मेवतु॥ बुद्धिं सारथिं विधि मनः प्रग्रह मेव च॥ इन्द्रियाणि हयानाहुः विषयांस्तेषु गोचरा न॥ आत्मेन्द्रिय मनो यु
क्तं भोक्ते त्याहुर्मनीषिणः॥ इन्द्रियेभ्यः परा धर्मा अर्थेभ्यश्च परं मनः॥ मनसस्तु परा बुद्धिर्बुधेरात्मा महान् परः॥ महतः प
रमव्यक्तं मव्यक्तात्पुरुषः परः॥ पुरुषा न्ने परं किं चित्सा का ष्टा सा परा गतिः॥ अतः प्रविष्टः सा सा ज नानां सर्वात्मा॥ नेत र
स्नाति किंच न न तदस्नाति कश्चन॥ एतस्य वा अक्षरस्य प्रका सने गार्गिस्तु या च्छेद मसौ विधत्ते तिष्ठत एतस्य वा अक्षरस्य प्रशा
सने गार्गि द्यावा धियो विधत्ते तिष्ठत एतस्य वा अक्षरस्य प्रशा सने गार्गि मा च्छो न्या नधः स्यु रं ते ये तेभ्यः पर्वतेभ्यः प्रती च्छो न्या
यां यां च दिशमन्वेतस्य वा अक्षरस्य प्रशा सने गार्गि रदतो मनुष्याः प्रशंसंति यजमानं देवा देवी पितरो न्वा यताः॥ यो वा एत दक्ष
रं गार्ग्यं विदित्वा स्मि लोके जुहोति॥ यजते त पस्तप्यते ब्रह्म निर्वर्ष सहस्रा एतव देवा स्य त इव तियो वा एत दक्षरं गार्ग्यं विदि
त्वा स्मा लोका त्प्रेति सक पणे थय एत दक्षरं गार्ग्यं विदित्वा स्मा त्लोका त्प्रेति स ब्रा ह्मणः॥ शिखा ज्ञान मयी यस्य उपवीत च य

८

न्यमं॥ ब्राह्मणं सकलं तस्य इति ब्रह्म विदो विदुः॥ यः कश्चिदात्मानमद्वितीयजातिगुणक्रियाहानं षडूर्ध्वं विष्णुवेत्यादिसर्वदोषरहितं सत्यं
ज्ञानानंतानंदस्वरूपं स्वयं निर्विकल्पं विशेषकल्पाधारमशेषभूतं तयोर्मित्वेन वर्तमानं सर्वदेहस्वभावमसंयममनुभवेन वेद्यमप
रोक्ष्य तस्मात्मासमानं मात्सर्यं तस्मात्सा माहादिरहितो देमाहंकारोदिभिरसंस्पृष्टश्चेत्तावर्तते॥ एवमुक्तं लक्ष्मणो यः स एव ब्रा
ह्मण इति स्मृतिपुराणेति हा सा दी ना मभि मा यः॥ आत्मानं सच्चिदानंदमद्वयं ब्रह्म भावयेत्॥ इत्युपनिषत्॥ यन्तसंतं न च
संतं ना सुतं बह शुश्रुते॥ न सुक्तं न दुर्दत्तं वेदकश्चित्सवै पतिः॥ श्रुत्या गारे देव गृहे ए कु रं वल्मी कव द्वा मूल कुलाल शाला
ग्नि होत्र न द्वा पुलि ना गी रे कुह रं कुं द र को र नि र्हा रस्य डि ले ष नि के त वा स्य प्र यत्नो निर्म म शु क्क ध्या ने परा म ए ध्या त्म त्रि को
शुभ कं र्मे निर्मूल न परः स न्या से न देह त्या गं करो ति स पर म हे सो ना म पर म हे सो ना मे ति॥ पर म हे सा ना म स व र्त को र्णि श्चे त के तु दु
र्वा स त्मु नि दा ध ज उ भ र त द ज्ञा ने य रै व त क प्र भू त पो क्क लि ग्म अ य क्ता चो रा अ नु त्त ता उ न्त त व दा च र तः ज ष्ठा न्त्री उ न् र म
मा णः स्त्री भि र्वा या नै र्वा जा ति भि र्वा व य स्यै र्वा नो प्र ज नं स्म रन्नि दं श री रं श य थ्या प्र यो ग्प्रा च र णे यु क्तः॥ यो वे द नि हि तं गृ हा यां प
र मे व्यो म न्॥ सो ष्भु ते सर्वा न्का मा त्स ह॥ ब्रह्म ण वि पा श्चि ते ति॥ वि पा पो वि रजो वि चि के त्वा ब्रह्म णो भ व ति॥ न ज रा न म त्पु न्श्चो
को न सु क्तं न दु क्तं सर्वे पा प मा नो तो नि व र्तं ते॥ उ भै उ है वै ष ए ते त र ति ने न रु ता क्ते न प तः॥ य धा पु क्त र फ ला श आ पो न शि ल
ष्य त ए व मे व वि दि पा पं क र्म न श्लि ष्य त इ ति॥ य धे र्वा का त्म ल म नो प्रो तं प्र दू ये तै व ह स्य सर्वे पा प म नः प्र दू ये त॥ यो मां वि जा ती
या न्न स के न चि त्क र्म ण लो को मी य ते न मा त्ब धे न ना पि त्ब धे न न से ये न न द्र ए ह त्य बा न स्य पा पं च ये न श्रु वा मु षे व नी लं व
ति॥ तस्य पुत्रा दय मु प मं ति सु ह रः सा धु क त्यां हि षं तः पा प क त्या॥ तत्सु क्त उ क्ते वि धु नु ते त स्य प्रि या ज्ञा त यः॥ सु ह र मु प य ति
आ भि मा दु क्तं॥ एषा ने त्यो मा हि मा ब्रा ह्म ण स्य न क र्म ण व र्ध ते नो क नी या न्॥ स न सा धु ना क र्म ण स्या न्नो ए वा सा धु ना क

॥ श्रीपरब्रह्मार्पणमस्तु॥

सुमांतं च बुधांतं च। उल्लं॥ नाभिर्यथा जंतु रस्य जते संहार्य पि जाग्रत्य मे तथा जीवोग्छत्याग धृते पुनः॥ नेत्रस्थं जागरितं विद्यात्कंठे स्वे
मसमादिशेत्॥ सुषुप्तिं हृदयस्थं तु तुरीयं सुधिसंस्थितं॥ आधारमानंदमखंडबोधं यस्मिन्लभ्ययाति पुरश्चर्य च॥ त्रयमेतत्सं
सर्गमावासात्रमिति॥ नासदासीन्नासदासीत्तदानीं किं नृत्तं च तितमश्नासीत्तमश्नी सा गूढमये माया च तमो रूपा तदेतज्ज
उमो ह्मकामिति॥ अस्य सत्वमसत्त्वं च दर्शयति स्वतंत्रस्वतंत्रत्वेन॥ सस्यामिव मर्त्यः पुच्यते सस्यामि वा जायते पुनः॥ चक्षु
श्रोत्रं च मनश्च वाक् प्राण मौदेह उदंशरीरं॥ द्वैतं चावतु लोमौ विसर्गवेतलं मन्येदशयत्र मुत्सं॥ उरश्चक्षुश्च कर्हो च बाहू
जंघे चोदरं शिरश्च॥ रोमाणि तांसं धिरास्थि मज्जमेतद्वरीरं जलबुद्धौ पमं॥ भगवन्स्मिन्मर्त्ये मज्जामांशुक्लशोणित
श्लेष्माश्रुषितविण्मूत्रपित्तसंघाते दुर्गन्धे निः सारे स्मिन्धरीरे किं कामैर्पमोगैरिति॥ स्ववपुः कुण्डपमिव दृश्यते येदं भस्मांतं शरीरं
॥ अगत्सर्वमिदं मिथ्या मतीति प्राण संयमः॥ मया दत्तो वनस्यति स्तथैव पुरुषो मया॥ अप्रंचोय दिर्विद्येतानि वर्तेत न संशयः॥ सन्न
तत्रयं तदेतद्वत्॥ अतो न्यदात्तं॥ माया मात्रमिदं द्वैतं महैतं परमार्थतः॥ बोधेन मायां विजिहीहितुं श्यो॥ भूयश्चोते विश्वमाया निदः कि
तस्मादेव विद्यांतो दांत उपरतस्ति तिष्ठु समाहितो भूत्वा त्मवात्मानं पश्येत्॥ यस्तु स बोधि भूतान्यात्मन्येवानुपश्यति॥ सर्वभूतेषु चा
त्मानं को न विज्जुगुप्सते॥ अथ नाम धेयं सत्यं सत्यमिति प्राण वै सत्यं ते वा मेव सत्यं॥ सत्यं ब्रह्मेति सत्यं ह्येव ब्रह्म॥ सत्यस्य
सत्यं॥ सर्वं खल्विदं ब्रह्म॥ सर्वं सत् ब्रह्म॥ ब्रह्मैवेदं सर्वं पुरुष एवेदं सर्वं यद्वृत्तं यच्च भव्यं॥ नारायण एवेदं सर्वं यद्वृत्तं यच्च भव्यं
सर्वं ह्रीं शिव एवे विजानीहि॥ सर्वमोकार एव॥ ओंकार एवेदं सर्वं॥ इदं सर्वं यदयमात्मा॥ एतदात्म्यमिदं सर्वं॥ आत्मैवेदं सर्वं॥
आत्मैवेदं सर्वं॥ ब्रह्मैवेदं सर्वं॥ ओमित्येतदक्षरमिदं सर्वं॥ सत्तामात्रं ह्रीं सर्वं चिन्मयो ह्ययमोकारश्चिन्मयमिव सर्वं॥ सधीदं स
र्वं सत्सिद्धिचिधीदं सर्वं काशते काशते चेति॥ शक्त्यात्मना सर्वत्रावस्थितं शांतं प्रकाशयतीति चेदानुबचने भवति॥ अनंतं शक्ति